

Bedömning inom barns projektlärande

I småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen är bedömningen ständigt närvarande i undervisningen. Med hjälp av kontinuerlig bedömning kan läraren göra verksamheten med barnen mer målinriktad och erbjuda barnen ändamålsenliga lärmiljöer. Syftet med bedömningen av den pedagogiska verksamheten är att främja barnens utveckling och lärande. Bedömningen innefattar observationer, dokumentationer, slutsatser av bedömningen och respons. I bedömningen av projektarbete ska läraren lyssna till barnen, gå igenom projektet med hjälp av observationer och annan dokumentation och bedöma hur väl man uppnått målen som ställts för arbetet. I den här texten ges närmare instruktioner för hur man kan bedöma arbetsprocessen och barnens projektarbete.

Bedömning i och av projektarbete

Nedan finns några frågor som kan hjälpa läraren att bedöma hur väl projektlärandet lyckas. Målet är att så många frågor som möjligt ska besvaras med ett jakande svar.

1. Tar barnen ansvar för sitt eget projekt och sitt eget arbete med det? Visar barnen att de kan påverka valet av teman för sina projekt? Förklarar de och visar de för läraren vad de vill göra? Ber barnen vid behov läraren om råd?
2. Fördjupar barnen sig i sitt arbete?
Upplever barnen arbetet som trevligt?
Kan de koncentrera sig på problemlösningsuppgifterna?
3. Utvecklar barnen sitt strategiska lärande?
Utvecklas barnens problemlösningsfärdigheter? Kan de tillämpa det de lärt sig tidigare i en ny situation?
4. Förbättras barnens samarbetsförmåga? Samarbetar barnen med varandra? Delar de med sig av sina idéer till varandra? Kommer de överens även med dem som är av en annan åsikt än de själva? Stöttar och uppmuntrar barnen varandra? Läger de märke till sina egna och sina kamraters styrkor?

5. Är uppgifterna i projektet tillräckligt utmanande, komplicerade och helhetskapande? Kräver uppgifterna ett mer långsiktigt arbete över flera dagar eller t.o.m. veckor? Främjar uppgifterna utvecklingen av barnens förmåga att tänka och samarbeta? Förstår barnen vikten av läskunnighet, matematik, naturvetenskaper och kommunikationsfärdigheter under projektets gång? Vågar alla barn ställa även svåra frågor för att kunna identifiera problem?
6. Används barnens projektarbeten och resultaten av dem i bedömningen av deras lärande? Dokumenteras hur barnen bygger upp ny kunskap och jobbar med projekt för att visa vad de lärt sig? Visar materialet huruvida man lyckats uppnå några av målen i läroplanen? Finns det dokumentation av enskilda barns och grupperns arbete? Framgår det av dokumentationen vilka färdigheter barnen har, t.ex. problemlösningsfärdigheter eller förmågan att formulera frågor? Innehåller dokumentationen barnens egna alster? Är barnen med i dokumentationsprocessen, och uppmuntras de att reflektera över den? Uppmuntras barnen att definiera kriterier för goda frågor?
7. Fungerar du som ledare och vägledare för arbetet? Erbjuder du barnen mångsidiga lärmiljöer, upplevelser och aktiviteter? Ger du dem tillräckligt med information och stöd? Hjälper du barnen anknyta ny kunskap till det de lärt sig tidigare? Hjälper du dem att utveckla metoder som hjälper dem att identifiera vad de vill undersöka? Visar du själv exempel? Upplever du att du själv var med och lärde dig och utforskade nya saker tillsammans med barnen?

Illustration: Emilia Erfving

Problemlösningsförmåga i projektarbete

Problemlösningsfärdigheter är en fast del av projektarbeten. Det är emellertid utmanande att bedöma problemlösning, om det är oklart för läraren vad som riktigt konkret avses. Här går jag kort igenom olika situationer där barnen behöver problemlösningsfärdigheter.

I projektlärandet är det möjligt att inkludera lärande genom undersökande arbetssätt, som går ut på att söka lösningar på antingen ett färdigt problem eller ett problem barnen själva fått formulera.

För att kunna lösa problemet behöver barnen ställa frågor. Därefter diskuterar de hur de kan hitta svar på frågorna. Att söka svar är också en del av problemlösning. Barnen försöker söka lämpliga källor, resurser och experter som kan svara deras frågor. Lärarna stöder barnen i problemlösningsprocessen genom att ställa ledande frågor: Vem tror du skulle kunna svara på din fråga? Hur kan du ta reda på det här?

Projektarbetet kan t.ex. gå ut på att bygga en miniatyrmodell av ett sjukhus. För projektet har barnen tillgång till en begränsad mängd byggmaterial. De behöver alltså förhandla med varandra för att undvika gräl under själva arbetet. I början av byggprocessen behöver barnen fundera på användningen av undervisningslokalen samt hur mycket utrymme var och en av dem behöver för sitt arbete eller om man behöver lämna ledigt utrymme i rummet även för andra aktiviteter. På det här sättet övar barnen sig inte bara i hur man löser problem utan även i hur man tar hänsyn till andra under arbetets gång.

Olika typer av dokumentation

Frågorna ovan, som ska stödja bedömningen, är omöjliga att besvara om läraren inte har tillräcklig dokumentation av barnens arbete med projekten. Dokumentation är en central del av en verksamhet som ska utgå från barnen. Dokumentationen har en viktig roll i synnerhet i projektarbeten, där arbetet inte planeras i förväg under den vuxnas handledning. Därför behöver läraren under arbetets gång anteckna sina iakttagelser om barnens arbete, diskussioner, idéer och tankar och om hur arbetsprocessen framskrider överlag. Dokumentation används även i

pedagogisk bedömning och utveckling. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, bedömning och utveckling (GPSP, s. 39). Dokumentationen har med andra ord en viktig roll i bedömningen. Iakttagelser utgör en form av dokumentation. Iakttagelserna gällande projektarbetet kan antecknas, till exempel om olika faser i projektarbetet, problem barnen stött på, barnens tänkande, gemensam problemlösning, arbetsmetoder samt interaktion och diskussioner barnen emellan.

Utöver skriftliga anteckningar kan man spela in både ljud och video t.ex. under problemlösningssituationer eller vid diskussionsstunder. Efteråt kan läraren titta igenom inspelningarna och analysera barnens ordval och beteende. Iakttagelserna kan också gå ut på att observera barnen. Läraren kan exempelvis observera hur barnen verbalt och icke-verbalt visar sitt intresse för projektarbetet.

Barnens slutliga alster, såsom exempelvis teckningar och olika byggkonstruktioner, utgör en annan form av dokumentation. Dessa alster är det bra att låta barnen samla i sina egna mappar. Resultaten av informationssökningen för projektet och olika typer av anteckningar, såsom mätresultat, grafer barnen ritat och tabeller, kan också inkluderas i barnens mappar. Efter avslutat projekt kan läraren tillsammans med barnen gå igenom deras mappar, så att barnen själva kan få en bild av sin egen utveckling. På så sätt stöder undervisningen utvecklingen av barnens självkänsla och självbild. Självbedömningsfärdigheter bör också övas i förskoleundervisningen (GFL, s. 29).

Illustration: Emilia Erfving

Dokumentationen kan också gå ut på att med en översikt, berättelse eller sammanfattning förklara de olika faserna i ett projektarbete. Läraren kan påbörja en översikt på tavlan eller på väggen i form av en begreppskarta eller portfolio, som utvidgas allt eftersom projektarbetet framskrider.

Översikten kan innehålla bilder och skriftliga anteckningar, där läraren reflekterar över erfarenheter av projektlärande och förklarar vilka iakttagelser hen har gjort om barnens arbete med projektet.

I stället för en översikt kan läraren skriva en berättelse om projektet, där hen utöver olika projektfaser går igenom nya saker barnen lärt sig och de mål i planen för småbarnspedagogik eller förskoleundervisningens läroplan som uppnåtts med projektarbetet. Med hjälp av berättelsen får föräldrarna också veta vad deras barn gjort i småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen och kan också hemma diskutera projekten tillsammans med barnen. Berättelsen kan skrivas också tillsammans med barnen, så att barnen får vara med i skrivprocessen. Då ska läraren skriva berättelsen så att delar av den består av barnens egna beskrivningar av arbetet. På så sätt kan berättelser användas för att repetera de nya kunskaperna barnen lärt sig.

Matematiska kunskaper och färdigheter

Lärandemål för matematik har en central roll i matematiska projektarbeten. I läroplanerna för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen ges en närmare beskrivning av dessa lärandemål. I bedömningen av projektarbete är det lärarens uppgift att kontrollera huruvida barnen övat och lärt sig de matematiska läroinnehåll som nämns i lärandemålen. De matematiska begrepp och färdigheter som finns med i läroplanerna är bl.a. taluppfattning, tidsbegrepp, plats- och jämförelsebegrepp, uppfattning av rummet och planet samt geometriska begrepp. Dessutom bör barnen öva att jämföra, klassificera och sortera information. När barnen lär sig matematiska begrepp och färdigheter är det viktigt att stärka en positiv inställning till matematiken hos barnen.

Att avsluta ett projekt tillsammans med barnen

I slutet av ett projekt är det bra att diskutera med barnen kring vad de lärt sig under arbetets gång. Då får barnen tillfälle att reflektera över sitt eget lärande och är beredda att ta sig an nya utmaningar. Barnen bör ges möjlighet att själva välja hur de vill presentera det nya de lärt sig för sina kompisar eller sina föräldrar. Projektarbeten resulterar inte alltid i en slutprodukt av något slag. Då kan barnen beskriva själva arbetsprocessen eller nya kunskaper de lärt sig med hjälp av drama, bildkonst, berättelser eller lekar. När barnen får dela med sig av det de lärt sig på sitt eget sätt stärker det känslan av eget ansvar för lärandet hos dem.

Litteratur:

Helm, J. H. & Katz, L. (2001): *Young Investigators: The Project Approach in the Early Years*. New York, Teachers College Press.

Hiissa, T. (2010): [Lapsilähtöistä kasvatusta rakentamassa – Tapaustutkimus kahdesta päiväkodista](#). Pro gradu-avhandling. Kasvatustieteiden laitos, Tammerfors universitet.

Kupila, P. (red.) (2004): *Arvioidaan yhdessä: näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa*, Tammerfors, Tammi.

Utbildningsstyrelsen (2014): [Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014](#), Tammerfors.

Utbildningsstyrelsen (2016): [Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016](#), Tammerfors.

